

ALCOHOL- EN DRUGS- GEBRUIK ONDER JONGEREN

Inwonerspanel Schagen

November 2016

COLOFON

Uitgave

I&O Research
Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam
020-3330670

Rapportnummer

2016 / concept

Datum

November 2016

Opdrachtgever

Gemeente Schagen

Auteurs:

Davinia Wilson

Het overnemen uit deze publicatie is toegestaan, mits de bron duidelijk wordt vermeld.

INLEIDING

Onze jeugd, onze toekomst!

Ieder kind heeft het recht om gezond en veilig op te groeien. Verzorgers spelen in de opvoeding natuurlijk de hoofdrol, maar zij zijn niet de enigen. De omgeving waarin een kind opgroeit heeft ook veel invloed. En die omgeving, dat zijn we allemaal samen! Buren, familie, vrienden, leerkrachten, sportcoaches... Allemaal kunnen zij bijdragen aan de opvoeding van een kind.

De gemeente speelt ook een rol, daarom heeft zij beleid op verschillende thema's voor de ondersteuning van jeugd en gezinnen. Op het gebied van onderwijs, opvang, zorg, sport, cultuur. Hoe dat beleid in de praktijk vorm krijgt gaat de gemeente steeds vaker samen met haar inwoners bepalen.

Alcohol en drugs

De gemeente Schagen wil graag een beeld krijgen van wat er speelt op het gebied van alcohol- en drugsgebruik onder jongeren, wie allemaal een rol kunnen en willen spelen om problemen te voorkomen of op te lossen en wat de gemeente het beste kan doen om hierin te ondersteunen. In september en oktober 2016 heeft I&O Research in opdracht van de gemeente Schagen daarom een peiling uitgevoerd met het Inwonerspanel Schagen. Leden van het inwonerspanel kregen vragen voorgelegd over alcohol- en drugsgebruik onder jongeren, wat zij daarvan vinden en welke problemen en oplossingen zij zien rond dit onderwerp.

Over NIX18

De NIX18-campagne is een initiatief van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en een groot aantal partners. Doel van de campagne is het versterken van de sociale norm 'niet drinken en roken tot je 18e'. De campagne richt zich op de hele samenleving, meer in het bijzonder op de omgeving van jongeren. Iedereen zou het normaal moeten gaan vinden als jongeren voor hun 18e niet roken of drinken.

Het Inwonerspanel

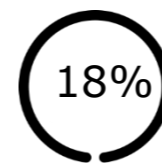
Sinds 2012 heeft de gemeente Schagen een Inwonerspanel. Dit online burgerpanel bestaat uit inwoners van de gemeente Schagen, die zich hebben aangemeld voor deelname aan online onderzoeken van de gemeente. Met behulp van dit Inwonerspanel voert de gemeente Schagen periodiek peilingen uit naar de mening van haar inwoners over uiteenlopende onderwerpen.

Respons

Voor dit onderzoek zijn 3.128 panelleden uitgenodigd (bij 73 panelleden kon de uitnodiging niet worden bezorgd vanwege een volle mailbox of foutief e-mailadres). Uiteindelijk hebben 3.055 panelleden de e-mail met uitnodiging voor het onderzoek ontvangen. In totaal 1.753 leden namen deel aan het onderzoek. Dit is een respons van 57 procent, ruim voldoende om betrouwbare uitspraken te kunnen doen. Hiervan komt 49 procent uit de voormalige gemeente Schagen, 25 procent uit Harenkarspel en 23 procent uit Zijpe.

Analyse

Op de data is een weging toegepast naar leeftijd en aantal inwoners per voormalige gemeente. Dit betekent dat de verhoudingen naar leeftijd en deelgebied zijn teruggebracht naar de werkelijk bestaande verhouding. Onder- en bovengemiddelde groepen worden dus opgehoogd en verlaagd. Op deze manier zijn de resultaten representatief voor de gehele gemeente Schagen. De antwoordcategorieën 'weet niet/n.v.t.' zijn (tenzij anders aangegeven) buiten de analyse gehouden. Indien de percentages niet optellen tot 100 procent, is dit het gevolg van afrondingsverschillen.

18% van de respondenten is ouder of verzorger van een of meer kinderen tussen de 12 en 18 jaar

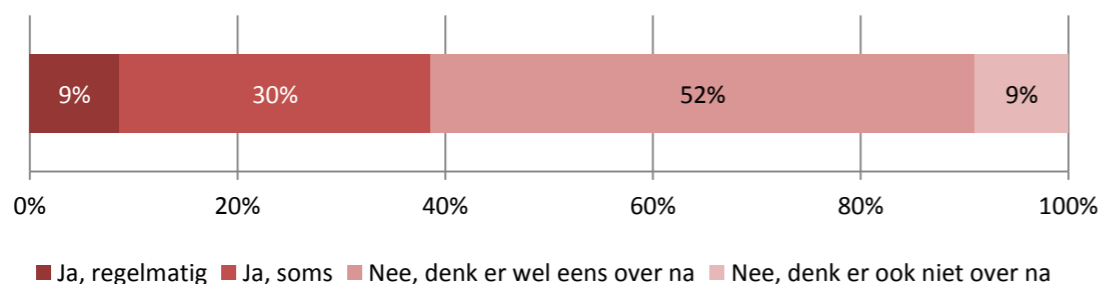
ALCOHOL- EN DRUGSGEBRUIK BIJ JONGEREN

39% maakt zich (wel eens) zorgen over alcohol/drugsgebruik jeugd

Twee op de vijf respondenten maakt zich vaak of soms zorgen over (toekomstig) alcohol- of drugsgebruik van hun eigen kinderen, of van kinderen in hun nabije omgeving. De helft geeft aan zich er geen zorgen over te maken maar er wel eens mee bezig te zijn, één op de tien denkt er niet over na. Mannen en respondenten zonder kinderen maken zich er in het algemeen minder zorgen over.

Figuur 1

Maakt u zich zorgen over (toekomstig) alcohol/drugsgebruik van (uw) kinderen?

58%

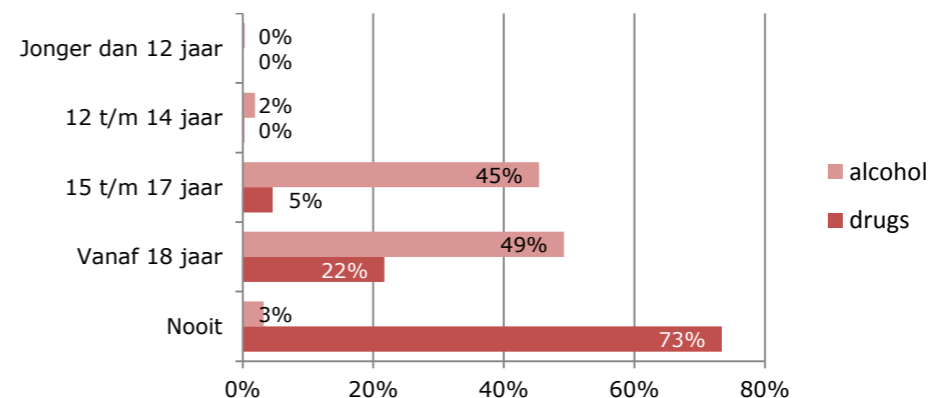
van de respondenten met kinderen denkt wel eens na over alcohol- of drugsgebruik van (hun) kinderen.

Eerste drankje tussen 15 en 18 jaar

Iets minder dan de helft van de respondenten (45%) vindt dat kinderen vanaf een jaar of 15 voor het eerst alcohol zouden mogen proberen, 49% vindt dat de minimumleeftijd voor alcoholgebruik 18 jaar is. Respondenten tot 45 jaar vinden vaker dat kinderen onder de 18 hun eerste drankje zouden mogen drinken dan oudere panelleden. Als het gaat om drugs vindt vijf procent van de respondenten dat jongeren vanaf vijftien jaar daarmee zouden mogen experimenteren. Eén op de vijf vindt dat dit wel vanaf 18 jaar zou mogen, driekwart vindt dat jongeren nooit met drugs zouden mogen experimenteren. Dit zijn vooral inwoners van 45 jaar en ouder; van hen vindt ruim tachtig procent dat jongeren nooit met drugs zouden mogen experimenteren. Onder inwoners jonger dan 45 jaar is dit minder dan zestig procent.

Figuur 2

Vanaf welke leeftijd vindt u het acceptabel dat kinderen alcohol proberen of met drugs experimenteren?

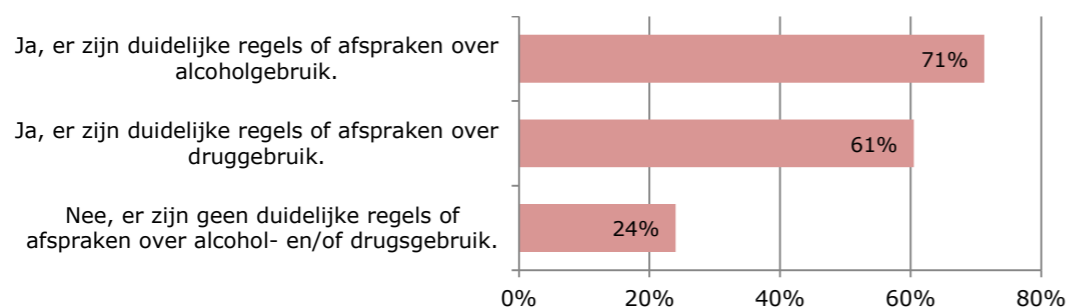
ALCOHOL- EN DRUGSGEBRUIK BIJ VRIENDEN

Duidelijke regels over alcohol- en drugsgebruik in meeste gezinnen

De meeste gezinnen hebben duidelijke regels of afspraken gemaakt over alcohol- en drugsgebruik door de kinderen. 70% van de respondenten met kinderen geeft aan dat er duidelijke regels in het gezin zijn over alcoholgebruik, en 60% heeft (ook) regels over drugsgebruik door de kinderen. Een kwart geeft aan geen duidelijke regels te hebben over alcohol- en drugsgebruik.

Figuur 3

Zijn er in uw gezien duidelijke afspraken/regels over alcohol/drugsgebruik door de kinderen? (n=307)

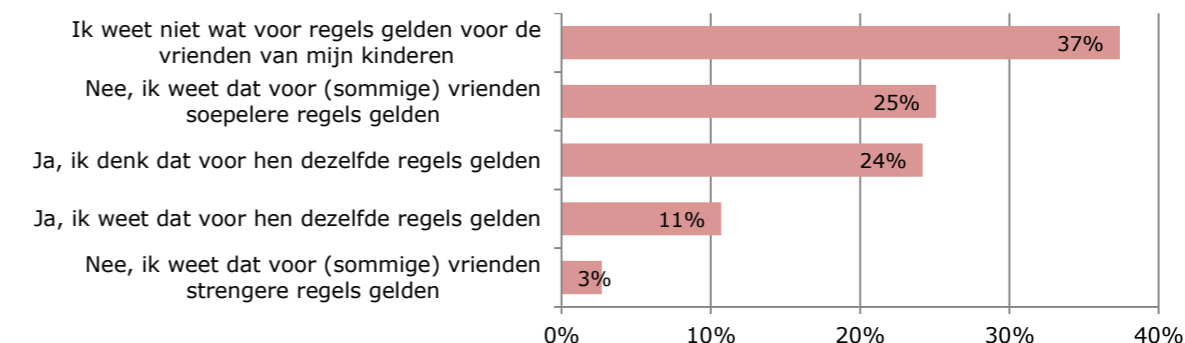

Regels alcohol/drugsgebruik bij vrienden van kinderen niet altijd bekend bij ouders

Ruim een derde van de respondenten met kinderen weet niet welke regels gelden bij de vrienden van hun kinderen op het gebied van alcohol- en drugsgebruik (figuur 4). Een kwart geeft aan dat bij (sommige) vrienden van hun kinderen soepelere regels gelden, of dat zij denken dat in gezinnen van vrienden dezelfde regels gelden. Eén op de tien weet zeker dat dezelfde regels gelden bij vrienden van hun kinderen, drie procent zegt dat bij vrienden strengere regels gelden over alcohol- en drugsgebruik dan thuis.

Figuur 4

Geldt voor de vrienden van uw kinderen dezelfde afspraken/regels over alcohol/drugsgebruik? (n=307)

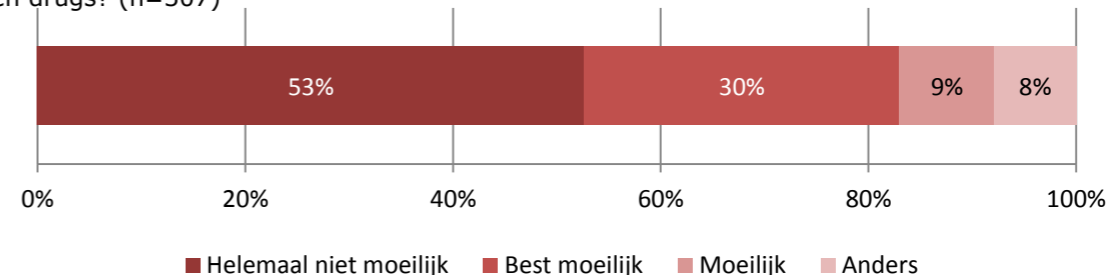
Helpt ouders spreekt andere ouders aan op andere regels

Het kan voorkomen dat vrienden van kinderen alcohol mogen drinken of drugs mogen gebruiken van hun ouders, terwijl je zelf niet wilt dat je eigen kind dit doet. Ruim de helft van de ouders zegt het in zo'n geval niet moeilijk te vinden om erover in gesprek te gaan met de ouders van de vrienden van hun kinderen. Zij zeggen dat zij de andere ouders gewoon zouden benaderen. Met name mannen geven aan er geen probleem mee te hebben de andere ouders aan te spreken. Dertig procent zou het wel moeilijk vinden, maar toch het gesprek aangaan. Een tiende vindt het wel moeilijk en zou de andere ouders niet zomaar benaderen.

Een klein deel van de ouders merkt op dat hun kind weet wat voor regels er bij hen thuis gelden, en verwachten dat hun kind daarnaar zou handelen, ook als ze bij vrienden zijn waar soepelere regels gelden.

Figuur 5

Vindt u het moeilijk om met ouders in gesprek te gaan over andere regels omtrent alcohol en drugs? (n=307)

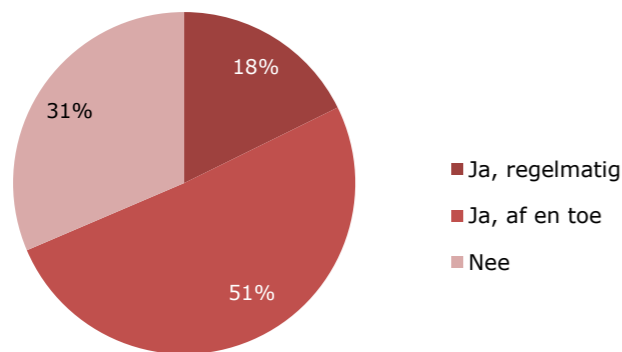
IN GESPREK OVER ALCOHOL EN DRUGS

Alcohol- en drugsgebruik onderwerp van gesprek merendeel gezinnen

In een groot deel van de huishoudens is alcohol- of drugsgebruik in de afgelopen zes maanden wel eens onderwerp van gesprek geweest, bij 18 procent zelfs regelmatig. Met name respondenten met kinderen in de leeftijd van 12 tot 18 jaar geven aan dit onderwerp thuis wel eens aan te snijden.

Figuur 6

Alcohol- en/of drugsgebruik is het afgelopen half jaar wel eens onderwerp van gesprek geweest thuis

Het grootste deel van de respondenten (89%) geeft aan bekend te zijn met de campagne Nix18 van de overheid. Onder ouders of verzorgers van kinderen is dit zelfs 96 procent. Toch blijken veel mensen de leeftijdsgrens zelf lager te leggen; van de ouders die bekend zijn met de campagne Nix18, vindt 49% het acceptabel dat kinderen tussen de 15 en 18 jaar voor het eerst alcohol drinken.

Aanleiding voor gesprek

De aanleiding om het in het gezin over alcohol- en drugsgebruik te hebben was veelal aandacht in de media voor dit onderwerp. Berichten over comazuipen, de campagne Nix18 en de wijziging van de leeftijdsgrens om alcohol en tabak te kopen van 16 naar 18 jaar waren aanleiding om het onderwerp thuis aan te snijden. Andere redenen om het over alcohol- of drugsgebruik te hebben, zijn het voorlichten van (klein)kinderen over het gebruik en de gevolgen hiervan, drankgebruik op feestjes en alcohol-/drugsgebruik of misbruik in de directe omgeving.

Opmerkingen van respondenten: wat was de aanleiding om het onderwerp te bespreken?

- "Alcoholgebruik van heel jonge mensen vermeld in diverse media."
- "Bewustwording wat Alcohol en Drugs met je kan doen."
- "De campagne en tv-reportages over actualiteiten."
- "Drugsgebruik in de directe omgeving"
- "Aanscherping van wetgeving en de aanleiding daartoe."
- "Uitgaan van onze kinderen van 18 en 20 jaar, open gesprekken over het gebruik van alcohol en drugs."
- "Kinderen onder de 18 die, of de stad in willen, of een biertje/wijntje willen proberen. Hoe ga je hiermee om?"
- "Aanleiding was een nieuwsartikel dat steeds meer jongeren van 16/17 jaar drugs gebruiken i.p.v. alcohol."
- "Omdat ik een schoonzoon had die alcoholist is."
- "Drankgebruik met feestjes."
- "Ontwikkelingen in de politiek. Drugsbeleid bijvoorbeeld. Of ervaring in omgeving, waar men soms wel heel veel drinkt."
- "Berichten in de media aangaande het z.g. indrinken door jongeren van ca 12 - 17 jaar. Gisteren zagen we nog op de televisie dat ze ondanks het verkoopverbod van alcohol aan jongeren onder de 18 stug doordrinken."
- "Comazuipers en vaak ook de verandering in de wet."

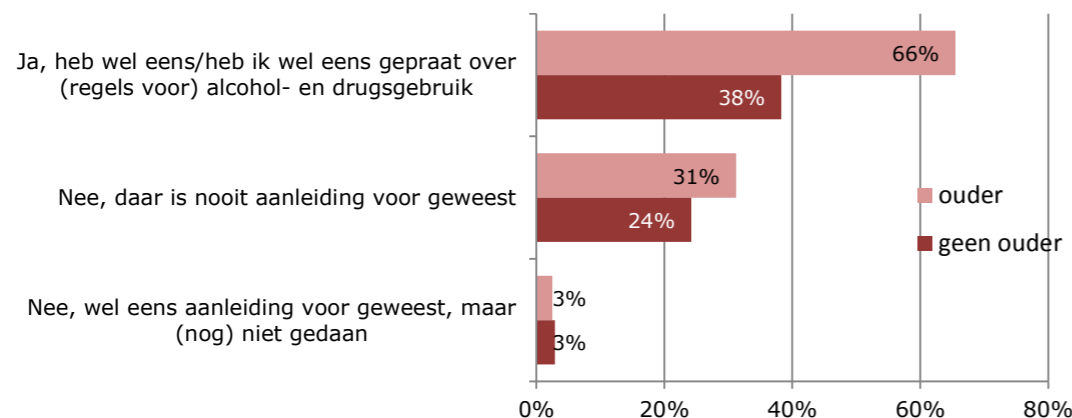
IN GESPREK OVER ALCOHOL EN DRUGS

Meeste ouders met elkaar in gesprek over alcohol- en drugsgebruik

Twee derde van de respondenten met kinderen is wel eens het gesprek aangegaan met andere ouders over alcohol- en drugsgebruik onder jongeren. Onder respondenten zonder kinderen is dat iets minder dan veertig procent. Zo'n 28 procent geeft aan dat er nooit aanleiding is geweest om zo'n gesprek aan te gaan. Drie procent geeft aan dat er wel eens aanleiding is geweest, maar dat dit (nog) niet tot een gesprek heeft geleid.

Figuur 7

Praat u wel eens over alcohol/drugsgebruik onder jongeren met andere ouders/ouders van kinderen in uw omgeving?

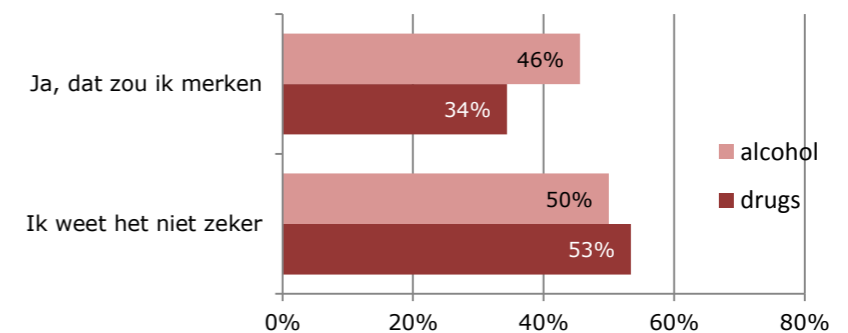

Respondenten weten meer van alcohol dan van drugs

Iets minder dan de helft van de respondenten denkt het onmiddellijk door te hebben als een kind alcohol heeft gebruikt, ook als het om een kleine hoeveelheid gaat. De andere helft geeft aan het enkel te merken als het kind echt dronken is. Drugsgebruik is minder bekend; hiervan geeft een derde aan precies te weten waar zij op moeten letten en het meteen te merken als een kind drugs heeft gebruikt. Ruim de helft weet niet zeker waar zij precies op moeten letten, dus merken het wellicht niet meteen als een kind drugs heeft gebruikt. Twaalf procent zegt niet te weten welke effecten alle drugs hebben, zodat de kans groot is dat zij drugsgebruik bij een kind niet opmerken. Met name ouders of verzorgers van kinderen denken vaker alcohol- of drugsgebruik bij een kind te zullen herkennen. 65-plussers zijn minder goed op de hoogte van de effecten van drugsgebruik, en geven ook minder vaak aan dit te kunnen herkennen bij kinderen.

Figuur 8

Zou u het merken als een kind alcohol of drugs heeft gebruikt?

Helft van de ouders wil meer weten over herkennen alcohol- en drugsgebruik

Veertig procent van de respondenten zou wel meer willen weten over hoe zij het gebruik van alcohol en drugs kunnen herkennen. Onder ouders is dit aantal hoger: 50%. Vrouwen geven vaker aan meer te willen weten hierover dan mannen.

INFORMATIE OVER ALCOHOL EN DRUGS

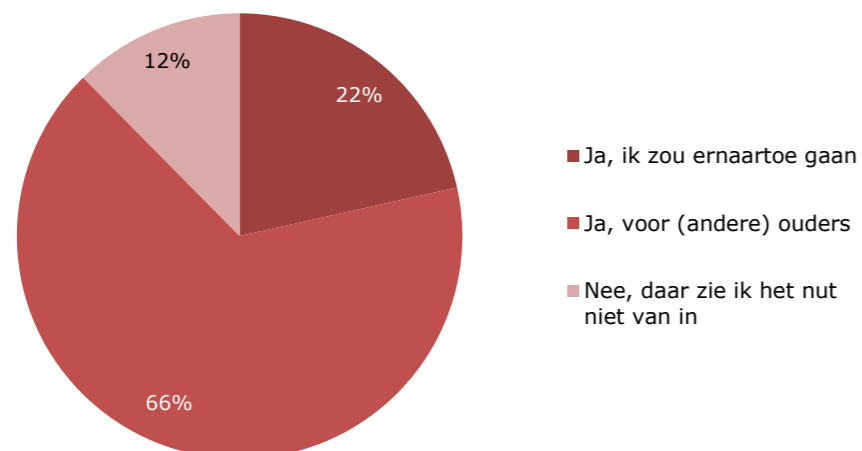
Bijeenkomst alcohol- en drugsgebruik vooral nuttig voor anderen

Ruim twintig procent van de respondenten zou een informatie- of thema-avond over alcohol- en drugsgebruik onder jongeren, waar deskundigen informatie geven en ouders ervaringen kunnen delen, nuttig en interessant vinden en deze ook bezoeken. Onder ouders of verzorgers van kinderen is het aandeel dat de informatiebijeenkomst zou bezoeken ruim twee keer zo groot (43%). Onder vrouwen is de animo voor zo'n bijeenkomst groter (27%) dan onder mannen (14%).

Twee derde ziet het nut van een dergelijke bijeenkomst wel in, maar vooral voor (andere) ouders. Zij zouden er zelf niet naartoe gaan. Twaalf procent ziet het nut niet in van een informatie- of thema-avond over alcohol- en drugsgebruik onder jongeren.

Figuur 9

Vindt u het nuttig als in uw omgeving informatie/thema-avonden over alcohol- en drugsgebruik onder jongeren plaatsvinden?

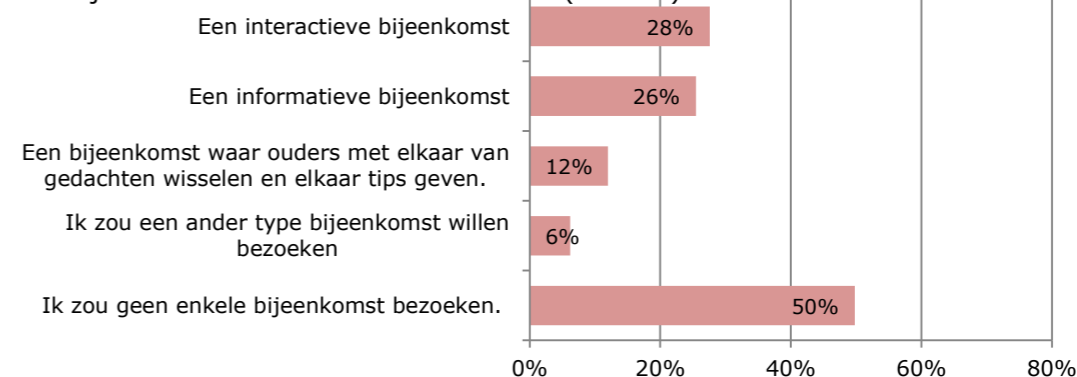
Liefst interactie tijdens bijeenkomst

Van de respondenten die bijeenkomsten over alcohol- en drugsgebruik nuttig en interessant vinden zou 28% interactieve bijeenkomsten willen bezoeken, waar deskundigen en acteurs situaties uit de praktijk toelichten en ouders vragen en tips kunnen inbrengen. 26% zou informatieve bijeenkomsten willen bijwonen waar deskundigen informatie en advies geven en vragen beantwoorden (figuur 10). Een bijeenkomst waar ouders met elkaar van gedachten wisselen en elkaar tips geven zou worden bezocht door twaalf procent van deze groep. De helft geeft aan geen enkele bijeenkomst te willen bezoeken (onder ouders is dit aandeel 30 procent, onder 65-plussers 71 procent).

Andere bijeenkomsten die zouden worden bezocht, zijn bijeenkomsten waarbij de jongeren zelf ook aanwezig zijn zodat zij ook voorgelicht worden. Daarnaast wordt genoemd dat het nuttig kan zijn om ervaringsdeskundigen of ex-verslaafden aan het woord te laten tijdens zo'n bijeenkomst, liefst ook weer in aanwezigheid van de jongeren zelf.

Figuur 10

Welke bijeenkomst zou u eventueel bezoeken? (n=1535)

Eén op de tien wil helpen informatiebijeenkomst te organiseren

De meeste respondenten die een informatie- of thema-avond over alcohol- en drugsgebruik onder jongeren nuttig vinden, zien hier echter geen rol voor zichzelf weggelegd. Op de vraag of men een dergelijke avond in de eigen omgeving zou willen organiseren of daarbij zou helpen (financieel ondersteund door de gemeente) antwoordt 12 procent bevestigend: twee procent zou de bijeenkomst wel willen organiseren en tien procent wil wel helpen met de organisatie. Onder ouders is het aandeel dat wil helpen groter (18%) dan onder panelleden zonder kinderen (11%).

INFORMATIE OVER ALCOHOL EN DRUGS

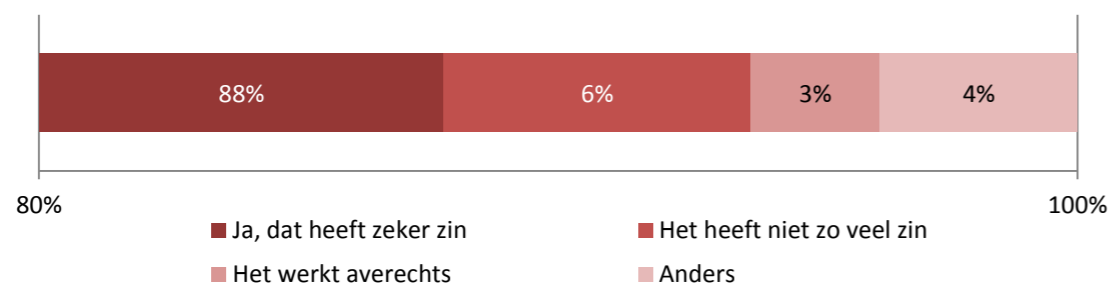
Jongeren wijzen op gevaren alcohol- en drugsgebruik zinvol?

Volgens het grootste deel van de respondenten (88%) heeft het zeker zin om jongeren te wijzen op de gevaren van alcohol- en drugsgebruik, zolang de boodschap op de juiste manier wordt gebracht. Zes procent denkt dat het niet zoveel zin heeft, drie procent geeft aan dat dit zelfs een averechts effect zal hebben. Genoemd wordt dat vooral de opvoeding thuis een grote rol speelt in de voorlichting over alcohol- en drugsgebruik onder jongeren: ouders moeten dit bespreken met hun kinderen. Daarnaast is het ook belangrijk dat ouders zelf het goede voorbeeld geven. Verder wordt voorlichting nuttig gevonden als het al op de basisschool plaatsvindt, en niet pas op de middelbare school als de jongeren aan het puberen zijn en graag experimenteren en hun grenzen opzoeken.

Van de respondenten onder de 25 jaar denkt twee derde dat het zinvol is om jongeren te wijzen op de gevaren van alcohol- en drugsgebruik. Zij zien het informeren door docenten minder vaak als effectieve manier dan oudere respondenten.

Figuur 11

Heeft het zin om jongeren te wijzen op de gevaren van alcohol- en drugsgebruik?

Confrontatie met gevolgen alcohol/drugsgebruik meest effectief

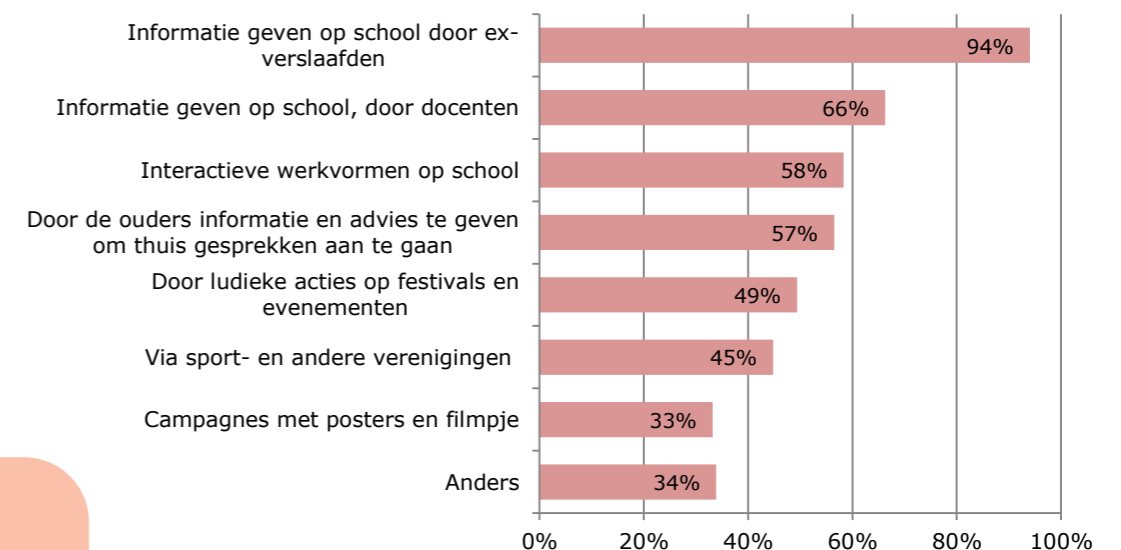
Bijna alle respondenten (94%) denken dat de meest effectieve manier om jongeren te wijzen op de gevaren van alcohol- en drugsgebruik is door ex-verslaafden hun verhaal te laten vertellen. Twee derde geeft aan dat deze informatie goed door docenten op school kan worden gebracht, een kleine zestig procent ziet heil in interactieve werkvormen op school over dit thema (zoals door rollenspelen, improvisatietoneel met gespecialiseerde acteurs, etc.) of door ouders informatie en advies te geven om thuis gesprekken aan te gaan met hun kinderen (57%). Ludieke acties op festivals en evenementen kunnen op steun rekenen van de helft van de respondenten. 45% denkt dat het effectief is om jongeren via sport- en andere verenigingen voor te lichten over alcohol- en drugsgebruik. Eén op de drie denkt dat campagnes met posters en filmpjes effectief zijn om de boodschap over te brengen.

Mannen zijn minder overtuigd van het effect van ludieke acties op festivals en evenementen en interactieve werkvormen op school dan vrouwen.

Jongeren confronteren met de (fysieke) gevolgen van alcohol- en drugsgebruik, bijvoorbeeld door artsen aan het woord te laten of een rondleiding te geven in een ziekenhuis, wordt ook als effectieve voorlichtingsmethode genoemd. Daarnaast wordt weer genoemd dat ouders een grote rol hebben in de voorlichting, door thuis het gesprek aan te gaan en zelf het goede voorbeeld te geven.

Figuur 12

Wat is een geschikte manier om jongeren bewust te maken van de gevaren van alcohol en drugs?

RESPONDENTEN AAN HET WOORD

Handhaving en voorlichting belangrijk in verminderen alcohol/drugsgebruik

Aan het einde van de vragenlijst vroegen we de respondenten of zij opmerkingen of tips voor de gemeente hebben om het gebruik van alcohol en drugs onder kinderen terug te dringen. Veel respondenten noemen het (beter) handhaven van de leeftijdsgrens voor alcoholgebruik, en het controleren op gebruik en het dealen van drugs als mogelijke oplossing om alcohol- en drugsgebruik onder jongeren te verminderen. De verhoogde leeftijdsgrens voor alcoholgebruik kan op kritiek rekenen, een groep respondenten denkt dat dit er juist toe leidt dat jongeren stiekem drinken, zonder controle en wellicht ook eerder zullen experimenteren met drugs omdat daar blijkbaar makkelijker aan te komen is. Om het indrinken te verminderen, oppert een deel van de respondenten om de sluitingstijd van de horeca te vervroegen naar uiterlijk 2:00 uur. Tenslotte vindt een deel van de respondenten dat de uiteindelijke verantwoordelijkheid voor de voorlichting en opvoeding van jongeren rond dit thema bij de ouders of verzorgers ligt. Zij hebben een voorbeeldfunctie, en de taak om met de jongeren in gesprek te gaan over alcohol- en drugsgebruik. Goede voorlichting is belangrijk, ook scholen kunnen hier een rol in spelen. Belangrijk is om het thema uit de taboesfeer te halen en er open mee om te gaan. Verbieden maakt het voor jongeren wellicht juist interessanter. Ervaringsdeskundigen of ex-verslaafden kunnen de boodschap beter overbrengen dan docenten of ouders.

Enkele opmerkingen van respondenten over alcohol en drugs:

- "De leeftijd vanaf 16 alcohol vond ik prima. Nu gebeurt veel stiekem en dan vaak met sterke drank waar geen toezicht op is. Ook is de keuze voor drugs aantrekkelijker."
- "Ik denk dat de verantwoordelijkheid bij de ouders ligt en niet bij de gemeente of school. De ouders hebben altijd nog een voorbeeldfunctie. Voorlichting op en door school werkt alleen maar averechts en 100% verbieden ook. Dat zie je nu ook gebeuren kinderen komen nog steeds aan alcohol en dat maakt niet uit of je 15 of 20 jaar moet zijn om het te kopen."
- "Jongeren, en zeker pubers, willen ontdekken, experimenteren. In verreweg de meeste gevallen experimenteren jongeren gelukkig maar een korte periode met alcohol en drugs. Naar mijn mening loopt het met de meeste jongeren niet zo'n vaart. Voorlichting en sancties horen thuis bij de ouders."
- "Ik denk dat de verhoging van de leeftijd naar 18 geen goede zaak is, en ik denk dat het beter is om deze leeftijd weer aan te passen naar 16. Kinderen rond die leeftijd zullen gaan experimenteren, en ik denk dat ze dan beter naar een kroeg moeten kunnen gaan i.p.v. buiten te drinken."
- "De gemeente zou bij problemen wel moeten handhaven en het niet moeten afdoen als een incident."
- "Inventariseer hangplekken waar drugs wordt verhandeld. Daar waar dit in de buurt is van scholen of plaatsen waar kinderen komen handhaven. Hierdoor kun je voorkomen dat kinderen actief worden benaderd."
- "Het is grotendeels eigen verantwoordelijkheid. De gemeente dient te controleren en handhaven. Voorlichting is goed maar de Gemeente hoeft niet de opvoedtaak van ouders in te vullen!"
- "Door de 18nix regelgeving, zie je dat de jeugd tussen 16 en 18 meer thuis is gaan drinken. Alcohol wordt gehaald in de supermarkt door de 18plussers binnen de vriendenkring, en dat wordt buiten of bij iemand thuis wiens ouders er niet zijn genuttigd. Het lijkt of het daardoor moeilijker geworden is om er zicht op te hebben en dat de sociale controle nu volledig ontbreekt. (denk aan bar personeel, en oudere jongeren)."
- "Eerdere sluiting van horeca en controle bij horeca op drugs."
- "Een grote rol ligt bij de ouders zelf. Die moeten goed geïnformeerd worden. Het zal afhangen van ontwikkeling en achtergrond in hoeverre daar openheid voor is. Goede voorlichting door ex-verslaafden en deskundigen (o.a. zorgverleners en politie) kan ook voor ouders nuttig zijn."